

RESPUBLİKA FƏNN
OLİMPİADALARI

**Coğrafiya
yuxarı yaş qrupu (10-11-ci siniflər)**

Ad _____ Soyad _____

İmtahan müddəti 180 dəqiqədir.

Hər səhv cavab öz dəyərinin ¼ - ni aparır.

1-10-cu suallar 3 bal, 11-20-ci suallar 4 bal, 21-30-cu suallar isə 5 bal ilə qiymətləndirilir.

Nəzarətçilərə cavab kartları və buraxılış vərəqələri təqdim olunur.

Sual kitabçasında hər hansı texniki qüsurlar aşkarlandığı və kitabçanın şagirdin məlumatlarına uyğun olmadığı halda (fənn, bölmə, sinif) imtahandan öncə mütləq otaq nəzarətçisinə bildirilməlidir.

Respublika mərhələsinin yarımfinal turunun nəticələrini portal.edu.az platformasında şəxsi kabinetinizdən və təhsil aldığınız ümumtəhsil müəssisəsindən öyrəne bilərsiniz.

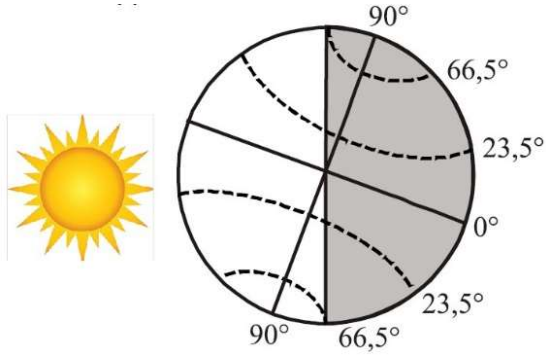
Nəticələr 07.03.2023-cü il tarixinə qədər elan ediləcək.

UĞURLAR !
25.02.2023

0.D. 25.02.2023

O.D. 25.02.2023

1. Yer kürəsinin sxemdəki vəziyyətinə əsasən, doğru **olmayan** fikirləri müəyyən edin.

1. Bu tarixdən etibarən, 10° şimal enliyi üzərində günəş şüalarının düşmə bucağı artmağa başlayır.
2. Bu tarix şimal qütb işıqlanma qurşağında qütb gecələrinin başlama tarixidir.
3. Bu tarixdə Yer kürəsi qeyri-bərabər işıqlansa da gecə və gündüzün uzunluqlarının bərabər olduğu coğrafi enlik mövcuddur.
4. Uruqvay və Tailandda gündüzlər uzanmağa başlayır.
5. Günəş şüalarının günorta vaxtı $26,5^\circ$ bucaq altında düşdüyü məntəqələr arasında ən qısa məsafə 14097 km-dir.
6. Tasmaniya adası üzərində buxarlanma qabiliyyəti maksimum həddə çatır.

- A) 1, 3, 4
B) 1, 3, 6
C) 3, 5, 6
D) 2, 4, 5
E) 2, 4, 6

O.D. 25.02.2023

2. Düzgün fikirləri müəyyən edin.

1. İran, İraq, Suriya və Rumunıyanın Türkiyə ilə quru sərhədləri mövcuddur.
2. Araz çayı dörd, Həkəri çayı isə bir iqtisadi rayon ərazisindən axır.
3. Tropik iqlim qurşağının yayıldığı bütün ərazilərdə günəş zenitdə olur.
4. Ölkəmizin ÜMM-nun həcmi ÜDM-nun həcmindən daha çoxdur.
5. Tampiko, Santos və Tubaran limanları Roman dil qrupuna aid olan ölkə və ya ölkələrin ərazisində yerləşir.
6. Latin Amerikasının əksər ölkələri demoqrafik keçidin III mərhələsindədir.

- A) 3, 4, 5
B) 3, 5, 6
C) 2, 3, 4
D) 2, 5, 6
E) 1, 2, 6

3. Xəritə-sxemdə göstərilən A ölkəsinin BRİKS (BRICS) təşkilatına üzv olan sahəcə ən kiçik ölkə ilə oxşar cəhətləri:

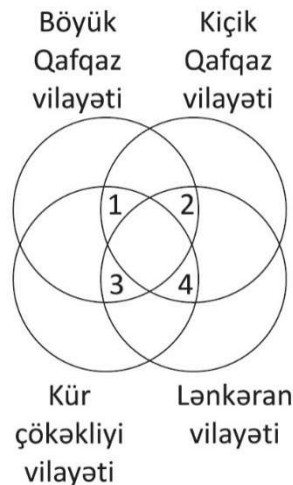

1. Əhalinin əksəriyyəti bantu xalqlarından təşkil olunub.
2. İqtisadi inkişaf səviyyəsinə görə eyni qrupa aiddirlər.
3. Sahilləri yalnız bir okeanın suları ilə yuyulur.
4. Əhalinin əksəriyyəti iqtisadiyyatın I və II sektoruna aiddir.
5. İxracatında xammal məhsulları üstünlük təşkil edir.
6. Ərazisindən axan çaylar iki okean hövzəsinə aiddir.

- A) 1, 5, 6
B) 2, 3, 6
C) 4, 5, 6
D) 1, 2, 4
E) 1, 3, 5

O.D. 25.02.2023

4. Eyler-Venn diaqramına əsasən, uyğunluğu müəyyən edin.

- a. IV dövrün vulkanik süxurlarına rast gəlinmir.
- b. Yanar şist təbii ehtiyatlarına rast gəlinmir.
- c. Sarı torpaqlara rast gəlinmir.
- d. Ərazisində tektonik qalxma zonası mövcuddur.

- A) 1-a, 2-d, 3-c, 4-b;
- B) 1-c, 2-d, 3-a, 4-b;
- C) 1-d, 2-c, 3-b, 4-a;
- D) 1-c, 2-b, 3-a, 4-d;
- E) 1-b, 2-a, 3-c, 4-d;

5. Xəritə-sxemə əsasən, rəqəmlərə müvafiq gələn coğrafi obyektləri müəyyən edin.

- A) 1-Neva çayı, 2-Oneqa gölü, 3-Svir çayı, 4-Ladoqa gölü, 5-Belomor kanalı
- B) 1-Dauqava çayı, 2-Ladoqa gölü, 3-Neva çayı, 4-Oneqa gölü, 5-Belomor kanalı
- C) 1-Neva çayı, 2-Ladoqa gölü, 3-Svir çayı, 4-Oneqa gölü, 5-Belomor kanalı
- D) 1-Neva çayı, 2-Ladoqa gölü, 3-Dauqava çayı, 4-Oneqa gölü, 5-Svir kanalı
- E) 1-Svir çayı, 2-Oneqa gölü, 3-Dauqava çayı, 4-Ladoqa gölü, 5-Neva kanalı

O.D. 25.02.2023

6. Doğru fikirləri müəyyən edin.

- 1. Amazon çayının sutoplayıcı hövzəsində SES-lər mövcuddur.
- 2. Parana çayının mənsəbində Manaus limanı yerləşir.
- 3. Amazon çayının ən uzun sol qolu Topajos çayıdır.
- 4. Anhel şəlaləsi Çurun çayı hövzəsində yerləşir.
- 5. Marakaybo gölü Venesuelada yerləşir.
- 6. Amazon çayının başlanğıcı Rio Neqru və Maranyon çaylarının birləşdiyi ərazi hesab edilir.

- A) 3, 5, 6
- B) 1, 2, 4
- C) 4, 5, 6
- D) 1, 2, 3
- E) 1, 4, 5

O.D. 25.02.2023

7. Roman dil qrupuna mənsub olan xalqların üstünlük təşkil etdiyi Şərqi Avropa ölkələri üçün ümumi xüsusiyyətləri müəyyən edin.

- 1. Ukrayna Respublikası ilə həmsərhəddir.
- 2. Sərhədindən Dunay çayı axır.
- 3. Avropa İttifaqı və NATO təşkilatına üzv ölkədir.
- 4. Əhali latviyalı və litvalılarla eyni dil ailəsindəndir.
- 5. Ərazisində Karpat dağları yerləşir.
- 6. Tərkibində türkdilli qurum var.

- A) 1, 2, 4
- B) 2, 3, 5
- C) 3, 4, 6
- D) 3, 4, 5
- E) 1, 2, 5

8. Gecə və gündüzün adi növbələşdiyi fərqli coğrafi enliklərdə yerləşən iki məntəqənin hər birində günəş şüalarının il ərazində günorta vaxtı maksimum və minimum düşmə bucaqları fərqi $33,5^\circ$ -dir. Bu məntəqələrin eyni meridian üzərində yerləşdiyini nəzərə alaraq, onlar arasındakı ən qısa məsafənin 1:15 000 000 miqyaslı xəritədə neçə sm-ə bərabər olduğunu hesablayın.

- A) 16,5 sm
- B) 17,6 sm
- C) 11,2 sm
- D) 14,8 sm
- E) 19,1 sm

9. Cədvələ əsasən iqlim qurşaqları üçün uyğunluğu müəyyən edin.

İqlim qurşaqları	
1. Mülayim	2. Subtropik
a. Cənub yarımkürəsin-də mülayim-kontinental və dəniz tiplərinə rast gəlinir. b. Mülayim işıqlanma qurşağında yerləşən bütün ölkələrdə yayılmışdır. c. Şimal yarımkürəsində daha az sahə tutur. d. Musson tipində dəniz tipindən fərqli olaraq illik temperatur amplitudu daha böyükdür.	a. Dörd iqlim tipinə ayrılır. b. Cənub yarımkürə-sində musson tipi müşahidə edilmir. c. Yayda mülayim, qışda tropik hava kütlələrinin təsirinə məruz qalır. d. Yayıldığı ərazilərdə pampa yerləşsə də, preri mövcud deyil.

- A) 1-a,d; 2-a,b;
 B) 1-b,c; 2-a,d;
 C) 1-b,c; 2-b,c;
 D) 1-a,b; 2-c,d;
 E) 1-a,c; 2-a,c;

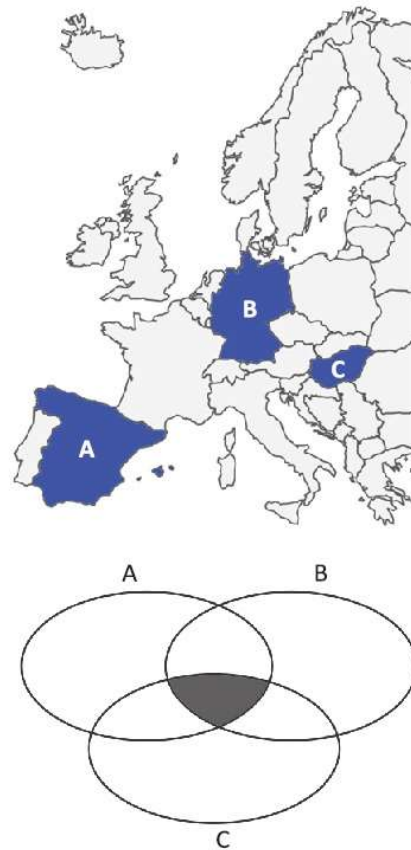
O.D. 25.02.2023

10. Cədvəldə verilən suvarma kanallarından hansılarının yerlərini dəyişsək, onların uzunluqlarının düzgün azalma sırasını müəyyən etmək olar?

Nö	Ölkəmizin iri suvarma kanalları
1	Samur-Abşeron
2	Yuxarı Şirvan
3	Yuxarı Qarabağ
4	Baş Mil
5	Baş Muğan

- A) 2 və 4
 B) 2 və 3
 C) 3 və 5
 D) 1 və 4
 E) 4 və 5

11. Xəritə-sxemə əsasən, Eyler-Venn diaqramını tamamlayan fikirləri müəyyən edin.

1. Avropa İttifaqı və NATO təşkilatına üzv ölkələrdir.
2. Əhalisinin əksər hissəsi Hind-Avropa dil ailəsinə mənsubdur.
3. Paytaxtları okean və ya dəniz sahilində yerləşmişir.
4. Çoxmillətli ölkələr hesab olunurlar.
5. Federativ inzibati-ərazi quruluşuna malikdirlər.
6. Əhalinin təbii artımının I tipi səciyyəvidir.

- A) 1, 2, 3
 B) 2, 3, 6
 C) 3, 4, 5
 D) 1, 4, 5
 E) 1, 3, 6

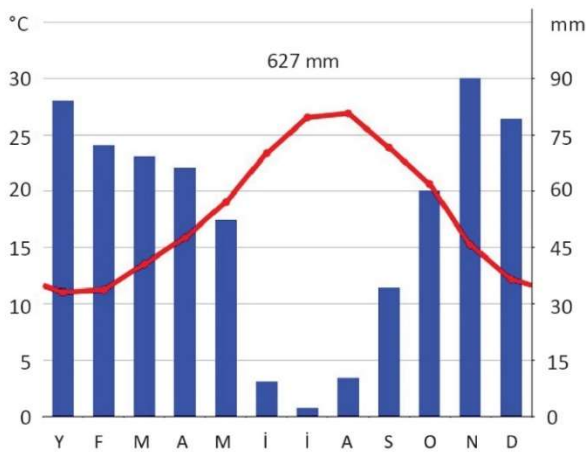
O.D. 25.02.2023

12. Səudiyyə Ərəbistanı, Oman, Suriya və Yəmən üçün oxşar cəhət və ya cəhətləri müəyyən edin.

- I. Sahillərini Hind okeanı suları yuyur.
- II. Unitar inzibati ərazi quruluşuna malikdir.
- III. Ərazisi iki işıqlanma qurşağında yerləşir.
- IV. Aid olduğu regionda İEO mövcuddur.

- A) yalnız III
 B) yalnız IV
 C) II və IV
 D) I, II, III
 E) III və IV

13. İqlim diaqramının aid olduğu məntəqənin yerləşdiyi iqlim qurşağı üçün səciyyəvi **olmayan** xüsusiyyətlər:

1. Dörd iqlim vilayətinə bölünür.
2. Əsas iqlim qurşağıdır.
3. Yayda mülayim, qışda tropik hava kütlələrinin təsirinə məruz qalır.
4. Afrikanın Ekvatordan həm şimal, həm də cənub hissəsində yayıldığı halda, Cənubi Amerikada yalnız Ekvatordan cənub hissəsində yayılmışdır.
5. Yantsız, Parana və Murrey çaylarının mənşəbləri yerləşir.
6. Səhralara rast gəlinir.

- A) 1, 4, 5
- B) 2, 4, 5
- C) 1, 3, 6
- D) 2, 3, 6
- E) 1, 3, 5

O.D. 25.02.2023

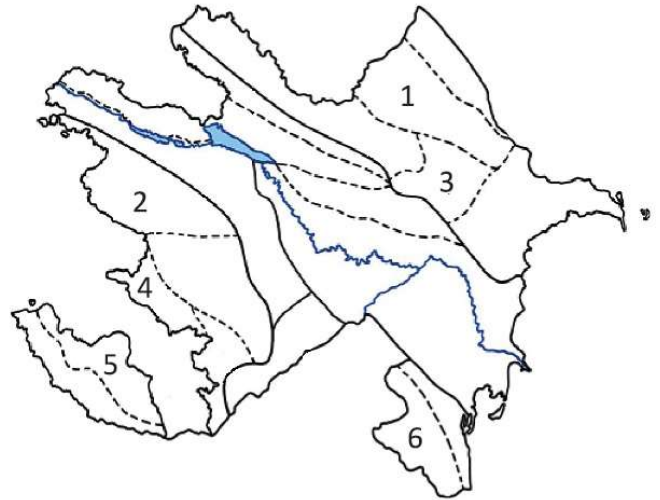
14. Doğru olan fikirləri müəyyən edin.

1. Yanvar ayında Bakı şəhərinə tropik hava kütləsi daxil ola bilər.
2. Ölkəmizdə mövcud olan bütün iqlim tip və yarımtiplərində orta illik temperatur 0°C-dən yuxarıdır.
3. Şimal Buzlu okeanda buz örtüyünün qalınlığı Antarktidadakı buz örtüyünün qalınlığından daha azdır.
4. Taymır, Yamal və Qıdan yarımadaı eyni qitəyə aiddir.
5. Daxili dənizi hər hansı bir su hövzəsi ilə birləşdirən boğazlara Skagerrak, Bab-əl-Məndəb və Tatar boğazlarını aid etmək olar.
6. Kiş, Şin və Kürmük çayları Əyriçaya tökülür.

- A) 2, 3, 4
- B) 1, 3, 4
- C) 3, 5, 6
- D) 1, 2, 5
- E) 4, 5, 6

O.D. 25.02.2023

15. Xəritə-sxemə əsasən, hansı bəndin doğru **olmadığını** müəyyən edin.

- A) 3,4,5 – İntensiv parçalanmış arid-denudasion silsilə və tirələr geniş sahə tutur.
- B) 1,2,5 – Mərmər yataqları mövcuddur.
- C) 4,5,6 – Vulkanogen çökmə süxurlara rast gəlinir.
- D) 2,3,6 – Alçaqdağlığın çöl landşaftları yayılmışdır.
- E) 1,2,6 – Qışı quraq keçən soyuq iqlim tipi formalaşır.

16. Böyük Qafqaz təbii vilayəti üçün doğru **olmayan**, lakin, digər təbii vilayətlərdən hər hansı biri və ya bir neçəsi üçün doğru olan fikirləri müəyyən edin.

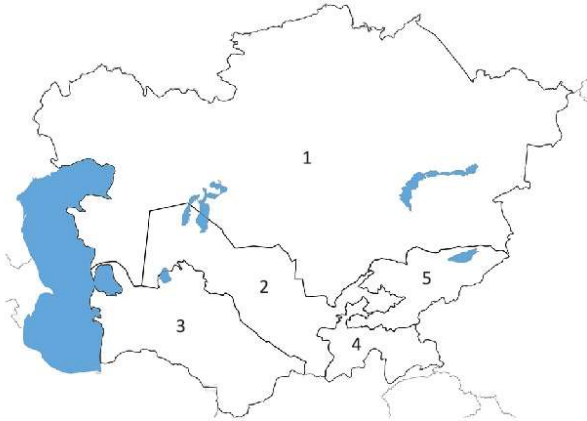
1. Mülayim iqlim qurşağı mövcuddur.
2. Paleozoy yaşlı süxurlara rast gəlinir.
3. Axmaz (su-erozion) göllərə rast gəlinir.
4. Qara və əlvan metallurgiya xammalı olan filiz faydalı qazıntı yataqları mövcuddur.
5. İntrazonal landşaftlara rast gəlinir.
6. İki tektonik zonada yerləşir.

- A) 1, 4, 5
- B) 2, 3, 4
- C) 2, 5, 6
- D) 1, 2, 3
- E) 3, 4, 6

17. Mənbəyi ilə mənsəbi eyni tektonik zonada yerləşən çaylar:

- A) Sumqayıtçay, Əlicançay, Astaraçay
- B) Arpaçay, Ataçay, Mazımçay
- C) Əlincəçay, Pirsaatçay, Köndələnçay
- D) Vəlvələçay, Həkəri, Gilançay
- E) Ordubadçay, Sumqayıtçay, Oxçuçay

18. Xəritə-sxemə əsasən, cədvəldə verilmiş hansı sıralar doğrudur?

I	1,3,5	Əhalinin əksəriyyəti türk dil qrupunun eyni qoluna mənsubdur.
II	1,2,3	Neft və qaz ehtiyatları ilə zəngindir.
III	2,4,5	Kənd təsərrüfatının aparıcı sahəsi heyvandarlıqdır.
IV	2,3,5	Hind-Avropa dil ailəsinə mənsub olan ölkələrlə həmsərhəddirlər.
V	1,2,3	Ərazilərinin müəyyən hissəsi cavan platformada yerləşir.
VI	3,4,5	Əraziləri fəal vulkanik zonada yerləşir.

- A) IV, V, VI
- B) I, II, IV
- C) II, IV, V
- D) I, II, III
- E) II, III, VI

O.D. 25.02.2023

19. Yanacaq energetika balansında külək elektrik stansiyalarının (KES) əsas yer tutduğu ölkələri müəyyən edin.

- A) Cənubi Koreya, Norveç
- B) Çin, Hindistan
- C) Danimarka, Hollandiya
- D) Efiopiya, Rumıniya
- E) Paraqvay, Meksika

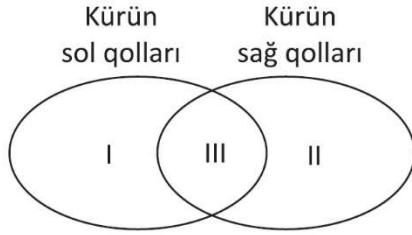
O.D. 25.02.2023

20. Doğru olan fikirləri müəyyən edin.

1. Peru və Bengel cərəyanları cənub mülayim istilik qurşağının sahəsinin genişlənməsinə səbəb olmuşdur.
2. Yanvar və iyul izotermiləri arasındakı ən böyük temperatur fərqi Avrasiya materikindədir.
3. Siklonun daxil olduğu ərazilərdə havanın qalxan hərəkəti nəticəsində quru hava şəraiti yaranır.
4. Ümumi radiasiyanın ən böyük qiymət aldığı ərazilər ekvatorial iqlim qurşağında yerləşir.
5. Buludları təşkil edən əsas su kütləsi maye haldadır.
6. Havanın su buxarı ilə doyma həddi artdıqca yağıntı düşmə ehtimalı da artır.

- A) 3, 4, 5
- B) 2, 3, 5
- C) 1, 2, 6
- D) 1, 2, 5
- E) 1, 4, 6

21. Eyer-Venn diaqramına əsasən, uyğunluğu müəyyən edin.

1. Mənsəbləri okean səviyyəsindən həm yuxarıda, həm də aşağıda yerləşə bilər.
2. Keçdiyi ərazilərdə yağıntıları bərabər paylanan mülayim-isti iqlim yarım tipinə rast gəlinə bilər.
3. Mənbəyi IV dövr süxurlarının yayıldığı ərazilərdə yerləşən çay aiddir.
4. Aralarında tranzit çaylar mövcuddur.
5. Hövzəsinin suları ilə Aşıq Bayramlı və Cavanşir su anbarları qidalanır.

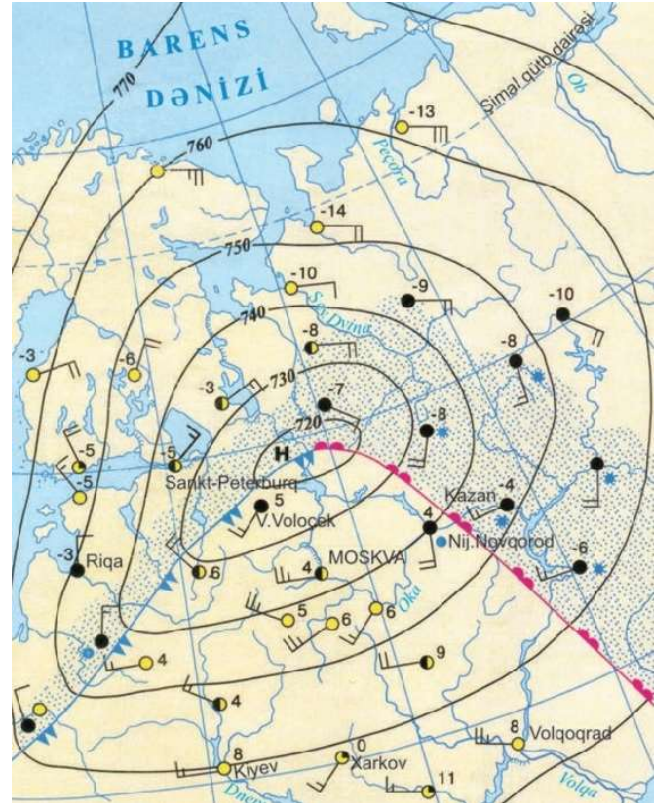
- A) I - 1; II-4,5; III-2,3;
 B) I - 1,5; II-3; III-2,4;
 C) I - 3,5; II-1; III-2,4;
 D) I - 2; II-3,5; III-1,4;
 E) I - 2,5; II-3; III-1,4;

22. Çayın orta meyilliliyi 0,8 m/km, mənsəbi ilə mənbəyi arasındakı temperatur fərqi isə 14,4°C-dir. Bu çayın uzunluğunu hesablayıb, onun aşağıdakı çayların hansılarından daha uzun olduğunu müəyyən edin.

1. Zambezi	2. Xuanxe	3. Dnepr
4. Mekonq	5. Reyn	6. Niger

- A) 1, 3, 5
 B) 1, 2, 5
 C) 3, 4, 5
 D) 2, 3, 6
 E) 1, 4, 6

23. Sinoptik xəritəyə əsasən, düzgün fikirləri müəyyən edin.

- I. Peçora çayının mənsəbində müşahidə edilən atmosfer təzyiqi Şimali Dvina çayının mənsəbindəki atmosfer təzyiqindən daha yüksəkdir.
- II. Xarkov və Volqograd şəhərlərində buludluluq səviyyəsi eynidir.
- III. Sankt-Peterburq şəhərindən Kiyev şəhərinə külək əsə bilər.
- IV. Verilmiş ərazidə siklonun yaranması üçün əlverişli təbii şərait var.

- A) II, III və IV
 B) I və IV
 C) I və III
 D) yalnız I
 E) III və IV

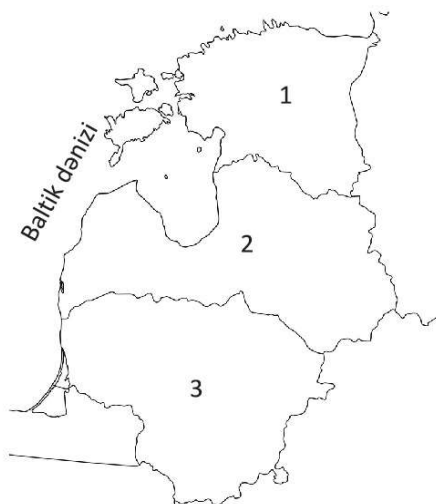
O.D. 25.02.2023

24. Mil-Muğan hidroqovşağının yerləşdiyi iqtisadi rayona aid **olmayan** xüsusiyyətləri müəyyən edin.

1. İnzibati rayonların sayı şəhərlərin sayından daha çoxdur.
2. Gil və neft ehtiyatlarına malikdir.
3. Ərazisindən Köndələnçay, Tərtər və Həkəri çayları axır.
4. Beynəlxalq hava limanı fəaliyyət göstərir.
5. Sahəsinə görə yalnız Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonundan geri qalır.
6. İki inzibati rayonu Kür, bir inzibati rayonu isə Araz çayının sahilində yerləşir.

- A) 1, 3, 6
B) 1, 5, 6
C) 2, 4, 6
D) 1, 3, 5
E) 2, 4, 5

25. Xəritə-sxemə əsasən, rəqəmlərlə göstərilən ölkələr üçün ümumi əlamətləri müəyyən edin.

1. Rusiya Federasiyası ilə həmsərhəddirlər.
2. Aİ (Avropa İttifaqı) və NATO-ya üzv ölkələrdir.
3. Əhalinin əksəriyyəti eyni dil ailəsinə mənsubdur.
4. Düzənlik relyefi üstünlük təşkil edir.
5. Demografik keçidin I mərhələsi səciyyəvidir.
6. Zəngin yeraltı sərvətlərin mövcudluğu ağır sənayenin üstün inkişafına səbəb olmuşdur.

- A) 1, 4, 6
B) 2, 3, 4
C) 1, 2, 5
D) 3, 5, 6
E) 1, 2, 4

O.D. 25.02.2023

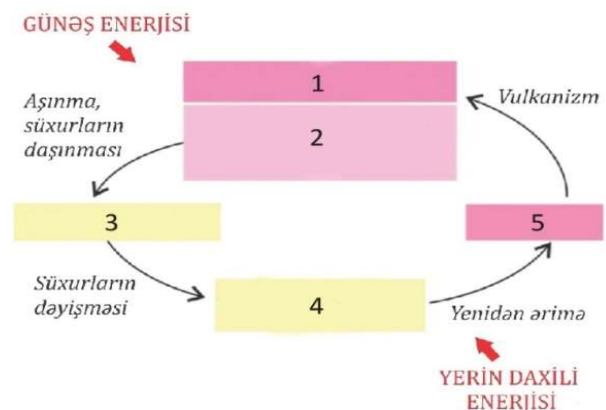
26. Cədvəldə verilən yaylalardan və ya dağlardan hansılarının yerlərini dəyişsək onların mütləq hündürlüklərinin düzgün azalma sırasını müəyyən etmək olar?

No	Yaylalar və ya dağlar
1	Şərqi Afrika yaylası
2	Altay dağları
3	Efiopiya yaylası
4	Skandinaviya dağları
5	Qərbi Avstraliya yaylası

- A) 4 və 5
B) 2 və 4
C) 2 və 5
D) 1 və 4
E) 2 və 3

O.D. 25.02.2023

27. Sxemi tamamlayın.

- A) 1-püskürülmüş süxurlar, 2-maqmatik süxurlar, 3-çökmə süxurlar, 4-metamorfik süxurlar, 5-maqma
B) 1-püskürülmüş süxurlar, 2-çökmə süxurlar, 3-maqmatik süxurlar, 4-metamorfik süxurlar, 5-maqma
C) 1-maqmatik süxurlar, 2-çökmə süxurlar, 3-metamorfik süxurlar, 4-maqma, 5-püskürülmüş süxurlar
D) 1-çökmə süxurlar, 2-metamorfik süxurlar, 3-maqma, 4-püskürülmüş süxurlar, 5-maqmatik süxurlar
E) 1-çökmə süxurlar, 2-püskürülmüş süxurlar, 3-maqmatik süxurlar, 4-metamorfik süxurlar, 5-maqma

28. Daxili axarsız və okeanların su toplayıcı hövzələrinə uyğun gələn gölləri müəyyən edin.

- I. Daxili axarsız hövzə II. Sakit okean
III. Atlantik okeanı IV. Hind okeanı
V. Şimal Buzlu okean

1. Çad 2. Baykal
3. Cenevrə 4. Miçiqan
5. Nyasa 6. Atabaska
7. Xanka 8. Lobnor

- A) I - 3, 4; II - 5; III - 2, 6; IV - 7; V - 1, 8;
B) I - 1; II - 7; III - 3, 4; IV - 5, 8; V - 2, 6;
C) I - 8; II - 1; III - 3, 7; IV - 2, 6; V - 4, 5;
D) I - 1, 8; II - 7; III - 3, 4; IV - 5; V - 2, 6;
E) I - 7; II - 1, 8; III - 2, 6; IV - 5; V - 3, 4;

O.D. 25.02.2023

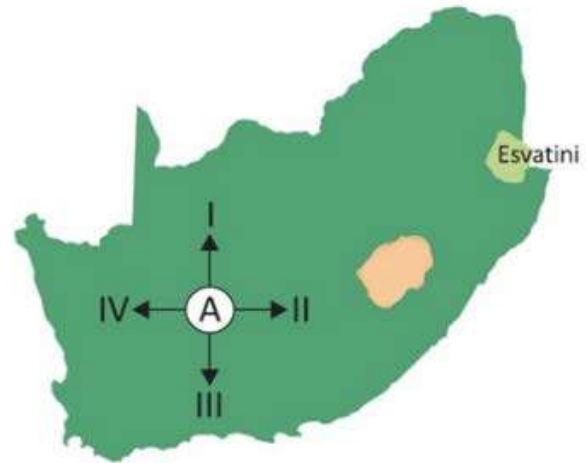
29. Xəritə-sxemədə göstərilmiş inzibati rayonlar haqqında verilmiş hansı fikirlər doğrudur?

- I. 6 və 7 rəqəmləri ilə göstərilmiş inzibati rayonların ərazisində ölkəmiz üçün ən qədim süxurlar səthə çıxıb.
II. 2 və 4 rəqəmləri ilə göstərilən inzibati rayonların ərazisində milli park fəaliyyət göstərir.
III. 3 və 5 rəqəmləri ilə göstərilən inzibati rayonların ərazisində Naxçıvançay və Qapıcıq zirvəsi yerləşir.
IV. Bütün inzibati rayonlarda yanvar ayının orta temperaturu 0°C-dən aşağı olur.

- A) I, II və III
B) II və IV
C) II, III və IV
D) yalnız IV
E) yalnız II

30. Xəritə-sxemə əsasən, A nöqtəsindən dörd fərqli istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçılar aşağıdakılardan hansılarını müşahidə edə bilərlər?

1. I istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı Yer in öz oxu ətrafında fırlanma sürətinin artmasını
2. IV istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı soyuq okean cərəyanını
3. III istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı gecə və gündüzün uzunluqları arasındakı vaxt fərqi azalmasını
4. II istiqamətdə hərəkət edən tədqiqatçı bu istiqamətdə yerli vaxtın daha geri olduğunu
5. Hər bir istiqamət üzrə 800 km hərəkət edən tədqiqatçılar gecə və gündüzün adi növbələşməsinin pozulmadığını
6. II və IV istiqamətlərdə hərəkət edən tədqiqatçılar Günəşin zenitdə olma prosesini

- A) 1, 2, 5
B) 1, 2, 6
C) 3, 4, 5
D) 1, 2, 3
E) 3, 4, 6

O.D. 25.02.2023

Coğrafiya yuxarı yaş qrupu Doğru cavablar:

1E 2D 3A 4B 5C 6E 7A 8D 9A 10B

11E 12C 13D 14B 15A 16B 17E 18C 19C 20D

21E 22A 23B 24D 25E 26E 27A 28D 29D 30A